

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea“ cu adăusele sale „Foaia Inter.“, literară-illustrată și „Tovărășia“, economică, — e următorul: pe un an 8 coroane; pe 1/2 an 4 coroane.

Pentru economi: numai 5 cor. pe an!

Pentru România pe an 30 Lei; pentru America 2 1/2 dolari.

Foaie națională politică.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserțiuni:

1 pag. 48 cor., 1/2 pag. 24 c., 1/4 pag. 12 cor. etc. — La inserate ce să dau de mai multe-ori, să fac reduceri de taxă insertiunile ca și abonamentele să plătesc înainte.

Manuscripte nu să dau napol.

Cu inimi înălțate!

Un vînt politic obraznic, prefăcut în o volbură năroadă, își bate aripa tot mai îndrăzneț asupra plaiurilor locuite de popoarele nemaghiare ale acestei țări! Vîntul-volbură n'are altă putere, decît a roscoli gunoaiele și praful ulițelor și a-l arunca în ochii oamenilor, supărîndu-i, șicanîndu-i, făcîndu-i să se iriteze, să înjure de năcăjiți. Dar nu are putere a răsturna pe om de pe picioare, nici a zmulge copacul din rădăcină, nici a-ți zmulge coperișul casei și a face pustiiri grele!

Tocmai așa e politica ce să suflă dela Pesta asupra țării: ea are darul a arunca în ochii pacinicilor cetățeni, fel și fel de gunoaie, praf, găteje, mici secaturi, așezate în porunceli ministeriale, în planurile lor de legi, prin cari iritează, supără, șicanază pe pacinicii cetățeni nemaghiari, încît aceia să simt în mijlocul atîtor sicăeli politice, cum te simți în fața volburei nebune de vînt, ce-ți aduce praful în ochi.

N'au nici apucăturile politice din Pesta puterea unei furtuni, care să prăvale oameni ori popoare, să le zmulgă din rădăcinile lor și să le nimicască. Au însă darul diavolesc a le neliniști, a le irita și nemulțumi pe acelea.

Totuși să arată ici și colo printre frații noștri români unii-alții, cari să îngrozesc de urmările furtunoasei politice de maghiarizare ce să suflă dela Pesta asupra țării, — și par a să îndoi de venirea unor vremi mai bune! Parcă-s tot mai mulți, cei-ce își pleacă capul în fața greului vremii, și încep a să socoti pe sine puțin de tot, o nimica toată în această lume și țară, și a privi la ori-care trimis al volburei turbate, ca la niște »pui de zei«, înaintea căror trebuie să te în-

chini, de vrei să mai fi și tu... Prea multe frunți umilite vedem!

Ci să știți fraților Români, că foarte rău socotesc vremile și împrejurările, cei-ce așa le socotesc! Au nu vedeți că cu cît noi ne arătăm mai cap-plecat, mai papă-lapte, cu atît pășeste ori-care tras-împins al lor de-a călare față de noi? Iar acolo unde ei găsesc frunți ridicate, bărbați, nu mueri bocitoare, în fața lor, — acolo altfel vorbesc și ei cu noi, altfel ne prețuesc, altfel ne respectază!

Nu vă înfrințeți cu sufletele, frați Români. Luați duh de bărbăție în voi. Învățați-vă a vă purta capul sus, cu vrednicie, în fața ori-cui, — chiar suferind la început pentru asta. Ca mîne nu te va mai socoti nici străinul de verme tîrîtor naîntea lui, ci de bărbat, — și te va cinsti!

E drept că anul ce trecu ne-a adus atîtea rele, că pe multe inimi a aruncat vîlul cernit al durerii hotărîse cu desnădejdea. Dar e numai aceeași volbură nebună a politice din Pesta, doar' mai tare ca pîn'aci. Numai volbură însă ce n'are să zmulgă din pămînt arborul puternic al neamului românesc de pe aceste plaiuri, nici are să-ți dărîme casa, cel mult de i-o zmulge cîte-o șindilă putredă ori un znop de pae afumate, (sufletele netrebuite). Incolo noi vom rămînea! Și zorii unui viitor mai luminos, să apropie!

Cei-ce așa judecă, cei-ce așa privesc lucrurile, sunt cei drepti în socoțile lor. Așa, cu inimi înălțate, să întrăm toți în noul an, și să primim chemările și jertfele ce ne va cere! Așa vă dorim:

An-nou mai fericit!

„Fond-Cultural“.

La „Fondul-Cultural“, pentru care am pornit și noi adunare de dăruiri, s'au făcut și să fac încă înscrieri de jertfe de toți cîți înțeleg înalta chemare a celui fond și au inimă pentru ea!

Printre cele mai însemnate jertfe mai nouă la acest Fond, sunt ale domnilor:

Dr. Ioan Mihu, Vinerea, 5000 cor.
 Antoniu Mocsonyi, fiul 2000 cor.
 I. Lebu, mare propr., Sibiu 1000 cor.
 Dr. A. Novac, deputat 1000 cor.
 Prof. Dr. I. Lupuș, Sibiu, 300 cor.

Fiecare după putința sa de și-ar face aci datorința, — bine ar fi încă de prigonita cultură română!

UNELE—ALTELE

Batjocura ce să pune pe sărbătorile redactorilor români...

„Tribuna“ scrie, că doi dintre redactorii ei, dl Russu-Șirianu și red. responsabil Cons. Savu, sunt chemați să se înfățișeze la Oradea-mare înaintea judeului cercetător, în ziua de Boboteaza românească, deși această zi e praznic așa mare și sfînt tuturor creștinilor.

Iar redactorul „Libertății“, dl Alexandru Ioan, a fost chemat pe ziua de Anul-Nou românesc, la judele cercetător din Orăștie, pentru a fi întreat în ceva porneală de-a procurorului dela Cluj.

Credem de lipsă, ca deputații noștri să facă în dietă întrebare ministrului „dreptății“, că ține el a fi „drept“ aceea, ca redactorii români să fie tîrîți pe la judecăt chiar în astfel de zile de mari sărbători, ca Anul-nou și Botezul Domnului?

Să întrebe pe dl ministru, că ce ar răspunde el judecătorului Neamț ori Muscal, ce ar fi cîndva, precum a mai fost cîndva, domn peste ei, cînd l'ar chema în ziua de Anul-nou la sine să-l asculte, nefiindu-i destul celelalte peste 300 de zile din an?!

Știm ce i-ar răspunde dl ministru acelu județ! Aducă-și dar aminte de aceea, că: „ce ție nu-ți place, altuia nu face!“

Numai 2 voturi...

Scîrba de plan al ministrului Andrassy, de a da la anumiți cetățeni, după învățătură ori după bogăție, cîte 3 voturi, deși și ei își plătesc darea numai odată ca și cetățeanul cel sarac, deși nu pot muri pentru țară mai mult de odată, ca și cel sărac, (ba nici atîta, că la de astea să feresc de toți!) — a stîrnit chiar și printre Unguri neplăcere la mulți. Chiar pretini buni ai lor, s'au rescolit contra acestui plan, și fostul ministru Polonyi le-a spus'o în plină dietă, că el nu poate ținea de lucru cîstit a să da 3 voturi unui om, pînă nu i-să va arăta lui, că un atare om poate muri de 3 ori pentru patrie!

Și, așa să zvonește, că ridicarea aceasta a chiar unor pretini ai ministrului, contra planului lui de voturi, și-ar ajunge în parte scopul. Deputații koșutiști pregătesc mai multe propuneri de schimbări la anumiți paragrafi, și printre aceste schimbări, cea mai însemnată ar fi chiar aceea, care cere, ca 3 voturi să nu să dea nimămii! Cel mult două.

Și să spune că și ministrul ar fi cam împăcat cu gîndul de a scărița „dreptul“ său cel pocit, dela 3 la 2.

Și asta e prea mult! Și asta e tot așa de nedrept! Un om un vot, — asta e singura cale dreaptă!

Însuflețire și pricepere

pentru răspîndirea învățaturii de carte în popor,

Cade așa de bine sufletului nostru vîzînd cum cercuri tot mai largi și mai cu vază și cu putere de fruntași și conducători ai neamului, să pun în mișcare pentru a duce la bun sfîrșit răspîndirea științei de carte în poporul român!

Întrăm în Anul-nou cu bucuria alor două mari ajutoare ce să dau acestei mișcări:

Consistorul român gr-cat. din Blaj în preajma sîntelor sărbători ale Crăciunului, a dat scrisoare-circulară cătră tot clerul din archidieceza gr. cat. de Alba-Iulia, în care arătînd cum biserica a mers tot-

deuna în fruntea celor ce sprijinesc răspîndirea culturii (învățătorei bune) în popor, prin înființarea și susținerea de școli, — totuși vede cu părere de rău, că „sunt încă foarte mulți credincioși cari nu s'au ridicat pe treapta aceea de cultură, cari o cer timpurile de azi, și nu știu nici macar ceti și scrie, spre cea mai mare pagubă a lor!“

Iar „un popor ce orbecu în întunec, e sărăcit de alții“ în toate privințele!

De aceea, luminatul consistor, scoțînd la iveală că... „și în afară de școală, preoții, învățătorii și alți cărturari, pot face mult pentru luminarea poporului, și pot lucra ca să scadă numărul prea mare al celor „ce nu știu nici macar să cetească și să scrie“, — dă îndrumare că:

„Preoții împreună cu curatoarele bisericesti și cu senatele școlare, să chibzuiască, după împrejurările locale, ce ar putea face și afară de școală, pentru luminarea poporului și mai ales pentru răspîndirea învățaturii cetitului și a scrisului între toți credincioșii noștri, fără deosebire de sex și vîrstă folosind spre acest scop, fie casele lor private, fie localul școlii, fie chiar sfînta biserică, unde nu să află alt local, și indemnînd pe toți cari știu sau vor învăța a ceti să-și câștige cărți de rugăciuni scrise în limba bisericeii noastre și alte cărți folositoare, de cari acum să găsesc în număr destul de mare“.

Iar Consistorul român gr. or. dela Sibiu, a dat, prin rostul arhierul său, I. P. S. Metrop. Mețianu, asemenea pe sf. sărbători ale nașterii, — a dat un circular prin care îndrumă pe parochi, a să pune în înțelegere cu comitetele parohiale și a arangea cursuri de învățat cetitul și scrisul pe neștiitorii de prin sate, — și despre sfîrșit a înainta în primăvară raport consistorului, care va împărți și el premii între cei mai buni instructori.

Despărțămîntul Orăștie al Asociațiunii, în adunarea sa dela 2 Ian. a hotărît două premii decît 25 cor. pentru instructorii de necetitori de pe cercul despărțămîntului. Iar de va primi ceva ajutor încă va înmulți ori mări aceste premii.

În Vidra-de-sus dl inv. G. Narița, ține de 3 ori pe săptămîină școală cu neștiitorii de carte, învățîndu-i.

Tipografii români din Arad dela tipografiile „Diecezana“ și „Tri-

buna“ au hotărît că jumătate din venitul petrecerii lor de a 3-a zi de Crăciun, să se dea pentru un curs cu neștiitorii de carte de acolo!

Pe aiurea asemenea.

E de toată lauda această însuflețire și pricepere a acestui lucru!

Din Sorboștin (tractul Blajului) ni să scrie: Cu mare bucurie aducem la cunoștință, că și în comuna noastră, a început harnicul parocs Valeriu Maior școală cu neștiitorii de carte, încă dela începutul lui Decembre. S'au înscris 16 inși, din oamenii mari, să învețe și ei a ceti și scrie, dar 6 inși s'au lăsat după cităva vreme, spunînd că... „pe calul bătrîn nu-l mai înveți la ham“... dar ceilalți zece inși, cari învață, dovedesc Zeu ei chiar contrarul, că fac spor de să miră omul de sporul lor frumos! Vin 3 seri pe săptămîină și stau cîte 3 ore la învățatură. Cînd preotul e împedecat, îl suplinește dl inv. Teodor Trglariu. Cei 10 „școlari“ — mari sunt: Nicolae Ciufudean, Achim Vintilă, Ioan Băndean, Ariton Suci, Ioan Tomuța, Achim Bian, Nicolae Grecu, Dumitru Aremie și Zaheiu Doda. Și avem nădejde că pe viitor vor fi mai mulți, nrmăi să vadă sporul acestora.

Aducem laudă străduitorilor spre lumină, cum și celor ce obosesc a-i învăța!

Retragere?

Să scrie că dl Andrassy iar și-a pus de gînd să mai incurce lumea și țara cu legea nouă de alegeri. Văzînd că nici chiar Ungurii lui nu să pot însufleți toți de fătul pocit al lui, ci în partidul koșutist prăgătesc schimbări însemnate în paragrafiul lui Andrassy, — ci-că umbilă cu gîndul a nu supune desbaterii dietei noul plan de lege. nici în anul acesta 1909. Ci a chibzui lucrul altfel, pe temeieri nouă.

Ci-că-s mulți printre koșutistii cari cer ștergerea celui de al treilea vot, ba și ștergerea votării mijlocite (ca 10 neștiitori de carte să voteze pentru unul din ei, cari apoi el să dea vot faptic pentru toți cei 10 tovarăși în sărăcia cu duhul, — cum planu-este azi Andrassy).

Să vede că a căzut pe gînduri și sfătosul „conte-negru“, că în ce fel va primi poporul, chiar și cel unguresc, pe trimișii lui cînd vor merge să-i mai ceară votul pe temeiul noii legi! Că numai băta li-ar arăta-o chiar alegătorii lor maghiari!

Încă va da D-zeu să se bage spargere între ei, pentru acea lege hidoasă.

Din pilduirile dep. Dr. St. C. Pop

II.

Tot la adunările de protestare contra legii de alegeri alui Andrassy, la Ilia și Dobra, — preotul I. Moța spusese, că în fața nouelor stări de lucruri trebuie să ne punem cu toții pe carte, ca prin asta să ajungă și ai noștri, cît mai mulți, în listele de alegători! Azi acela răspunde mai bine chemării timpului, care învață însuși cît mai multă carte, și învață și pe alții din jurul său, cari n'ar fi știind! Că, uite, ministrul își face socoata cu prostia noastră, și pe ea își clădește noul plan de lege! Ca să-i stricăm socoteala: avem să învățăm cu toții carte! Și atunci tot răul ce ministrul ni-l primește, îl va întoarce Dzeu încă spre binele nostru!...

Dl dep. Dr. St. C. Pop, spune însă, la rîndul său, oamenilor, privitor la acest lucru cam următoarele:

E drept că e bine să învățăm carte, dar nu e iertat ca un guvern (ministri) să se folosească de neștiința de carte a unora, în contra lor, pentru a-i scurta, numai pentru asta, în drepturile lor cetățenești! Noi cerem ca și celor ce nu știu carte, să se dea drepturi de-opotrivă cu celor ce știm!

Că Dzeu a lăsat așa, ca să fie în țară oameni de tot felul: țărani, solgăbirae, fișpani, ministri etc. Și aceea una o știm, că pe țărani, D-zeu i-a făcut să fie ce sunt dar că pe solgăbirae și fișpani și ministri cine i-a făcut, nu știm! Țara are lipsă de țărani, ori că știu carte, ori că nu știu!

Sau ce gîndiți, ce ar zice și ce ar face ministrii, dacă odată toți țărani și-ar lăsa plugurile și ar învăța carte multă și apoi ar da năvală asupra lor, asupra ministrilor, cerîndu-le acum toți slujbe?

Venire în ori?

Ori-cît să arată de „hătălmași“ politici maghiar, toutsî vad și ei că pentru a schimba fața unei țări, nu e de ajuns a pune porunci pe hirtie, că pe cele mai multe viața le disminte, le arată neputincioase, spărgurii ca niște bășici de săpun! Și de acea nu-s rari Ungurii, cari în anumite clipe de mai adîncă cugetare asupra stărilor din țară, — să opresc îngrijați și să întrebă de apuc ori nu a urma pe calea ocupată, — ori a face o întorsătură în lucruri?!

Mai nou chiar președintele die-

tei, Iului Insth, care nu pentru aceea a ajuns președinte al dietei, că ar fi cel din urmă printre Koșutisti, ci chiar că e un fruntaș printre ei, — și-a arătat părerea, că nu e bine defel cum să porcede față cu noi nemaghiarii! Ci-că la vînătoarea dela Făgăraș, prin Decembre, a spus-o deschis deputatului român Șerban, care încă era la vînătoarea, — că el, Justh, de-ar fi să ajungă ministru peste treburile din lăuntru ale țării, n'ar sta pe gînduri, ci ar numi îndată vre-o 3 fișpani români, și nu pe ceva uscături, ci bărbați ca deputații Dr. Maniu, Dr. Vlad și Dr. Mihali!

Iar acum de Anul-nou apusean, în ceva vorbire politică a sa, președintele dietei a repetit mărturisirea sa de credință, că el e de părere, că partidul Koșutist, din care face parte, e dator a căuta înțelegera cinstită cu Români!

Vorbele lui Justh sint mult tilcuite de foile maghiare, din cari unele nu să pot împăca defel cu atari gînduri... Că, vezi, asta au trage după sine scuturarea de perini de sub anumiți trîntori și răutăcioși împănați de azi!

Ori-cum ar fi, faptul că și un bărbat ca Justh gîndește așa, — e dovadă, că vor trebui politici maghiari să-și vie în ori într'o zi, și să vadă ce dobitocie e aceea ce ei fac azi cu noi ne-maghiarii!

Și e dovadă, că viitorul, mai apropiat ori mai îndepărtat, tot cuprinde în sînul său și pentru noi, ivirea zorilor de mai bine. Și ele să vor răvărsa asupra noastră cu atît mai curînd, cu cît mai bărbați ne vom dovedi noi în apărarea drepturilor noastre naționale și în cererea acelor drepturi!

Pacea, cumpărată

dar primejdia războiului nu deplin înlăturată.

Zilele astea ne aduseră știrerea, că s'a înlăturat mult primejdia războiului, prin faptul, că Impărăția noastră a ajuns la tîrg cu Turcia, pentru Bosnia și Herțegovina, și îi dă Turciei 55 milioane, despăgubire. — Mai socotind multele milioane ce o costă pe țară mobilizarea trupelor din Bosnia, apoi grămada de milioane pe care o perdură și la cari perd mereu, comercianții (negustorii), mari ce aveau legături cu Turcia, pe cari acum le-au pierdut pe toate, și nu e nădejde să le cîștige în curînd, — numărul milioanei cheltuite acum în scurt pentru Bosnia, dau mai multe sute, cu cari acuși o puteai cumpăra pe de-a întregul! Unde mai pui umilirea im-

părăției în fața lumii, că prin scrisoarea împărătească dete de știre, că ea, în puterea săbiei alipește la sine pentru totdeauna acest colț de țară, — și apoi e silită a să țirgă cu Turcul, că: lasă-mi-o, că-ți dau atita și-atita...

Incolo că s'a făcut pacea, e bine. Că de nu, putea urma un războiu, și un războiu aduce în o săptămână mai multe cheltueli ca cele 55 milioane plătite Turcului.

*

Rău e însă aceea, că prin pacea cu Turcii, încă nu să vede înălțurată cu totul primejdia războiului: Turcia nu e împăcată cu Bulgaria, care s'a zmulș și ea de tot de sub Turci și a zmulș cu sine și Rumelia-răsăriteană, care să ținea după dreptul vechiu, de Turcia, tocmai ca și Bosnia! Și Turcia ne-mai avînd acum de lucru și cu Austria, e cu atit mai primejdioasă și mai tare, în pășirea sa față de Bulgaria! Și e teamă ca nu cumva aci să se dee foc prafului de pușcă îngrămădit în Balcani... Că Bulgaria, de frică, să înarmează mereu și grămădește trupe în Rumelia spre hotarele turcești, iar Turcia face asemenea!

Iar *Sirbia* și *Muntele Negru*, nu pot fi nici ele uitate! Aceste țări au făcut atitea pregătiri de războiu, că cu greu vor pune jos armele, fără nici o răspătire! Unele foi mari, ce stau aproape de tainele lucrurilor, spun, că Austria să va arăta mare de inimă, și va împăca și pe acești vecini, împlinindu-le o parte a cererilor lor. Că de nu, poate avea val cu ei. Și deși n'are să se teamă de ei, are să se teamă de auzirea celor dintii buibuituri de tun și de vederea celor dintii focuri de puști, — căci, cum spun cei bine știutori, toată Europa e azi ca un magazin de praf și dinamite, și e destul undeva o schintee, ca să te poți trezi că toată Europa e ca mîne în flăcările focului unui războiu ne-mai pomenit!

Iar că din parte sîrbească-muntegreană primejdia nu a încetat, ne-o arată și următoarele semne:

— Comisia sîrbească pentru cumpărarea de cai pe sama armatei sîrbești, a trimis din Rusia știrea, că afară de caii cumpărați, Rusia a cinstit și ea Sîrbilor 1000 de cai frumoși, pentru armată!

— Generalul Lipovaț, care a mers în Rusia să adune voluntari pentru armata sîrbească, ajungînd în Odessa, a dat acolo de știre, că toți voluntarii trebuie să stee gata de plecare pe sfîrșitul lui Ianuarie. Și spune că are înștiințați astfel de voluntari 40.000, cari vor veni cu el în *Sirbia* spre a intra sub steagurile sîrbești contra Austriei-Ungariei, în vreme de războiu.

— Din soldații sîrbi ai armatei noastre austriace, încep a dezerta mulți, trecînd în *Sirbia*, ca la caz de războiu să lupte contra Austro-Ungariei! Din regimentul de infanterie 6. din Neoplanta (*Ujvidek*), a dezertat zilele astea un corporal sîrb și doi infanteriști, — trecînd în *Sirbia*. Mai nainte alții mai mulți. Iar în zilele războiului ar dezerta cît de mulți!

— *Mercurea* trecută, asupra unei patrule de gendarmi ce trecea prin *Bosnia* în lungul graniței sîrbești, s'au tras din parte sîrbească focuri. Gendarmii au răspuns și ei cu focuri și cred a fi nimerit pe un Sîrb.

— Unele ziare scriu, că slujha soldaților în *Bosnia*, la granițe, e așa de urtă, prin faptul, că nu știu clipa cînd poate veni asupra lor focuri de peste hotar, — că mulți soldați au nebunit de spaima cu cari e împreunată patrularea prin acele locuri primejdite.

— *Sirbia* a comandat la o fabrică din *Bruxella* muniții și cartușe în preț de acuși trei milioane, prin un agent englez. Asemenea o mulțime de tunuri, și puști, cari în *April* au să-i fie trimise! Lumea, care știe că *Sirbia* e săracă, să miră că de unde are ea bani să comande atita muniție, cum a comandat și arme multe, care îi și vin din greu!

Numiri noue comunelor.

Și s'au așternut — precum scriesem noi încă nainte vreme, — domnii dela administrația (cirma de sus și de jos) a comitatului nostru al *Hunedoarei*, să schimbe cît să poate mai pe ungerie, toate numele comunelor din acest comitat! Și au luat toți faurii „patrioți” clește și ciocane în mâni, și au prins a băga în focul maghiarizării vechile numiri ale comunelor și a le căli și a le ciocăni, doar iau față mai patriotică, — și s'au dovedit, săracii de ei, că zău nu-s fauri meșteri mari, ci niște potcoveri dela margini de sate, de sub al căror ciocan nu poate ieși ceva frumos și fin... Au batjocorit vechile numiri ale comunelor, le-au pocit, încît și foile maghiare din *Deva*, își bat joc de multe din aceste boteze nenorocite.

Iaca, drept muștră, câteva:

Din *Bejan*, au făcut să se zică pe viitor: *Besenyótorok* (*Grumazu lui Beșinău...*); din *Fornădie* au făcut: *Tatamérháza...*; din *Hondol*: *Bányatorok* (*Grumaz de baie!*); din *Poiana*: *Ordasmező*; din *Porcurea*: *Bányadisznod* (*Baia porcului ori porcu băii, și șă și șă o nărozie!*); din *Voia*: *Almásszabadi*; *Băița* au preschimbat-o în: *Aranykisbánya*; *Criștiorul* în *Köröscsor*; *Curechiu* în *Káposztafalu*; *Vaca* în *Tehenfalva*; *Băița* (dela *Hațeg*) în *Hunyadbérces*; *Ruși* în *Hátszegszoros*; *Alun* în *Mogyoromező*; *Cerbel* în *Hunyadszarvas*; *Ruda* în *Bányabérc*; *Birtin*

în *Bertényfalva*; *Lunca* în *Köröslankás*; *Junc* în *Tulkod*; iar numele *Cebea* l'au călit și forostuit prost de tot, în *Köröszarándbánya!*; *Boiude-jos* în *Kistörök*; *Dobra* în *Jofő*; *Cimpuluineag* în *Nyakmező* (*Cimpugrumazului!*), — și alte și alte potocitanii.

Pricepem ce vreau patrioții noștri. Să dee cu vremea înfățișare cu totul ungerască plaiurilor acestei țări, cel puțin pe mapă, dacă în natură tot noi *Românii*, nemaghiari, vom fi stăpîni, și tot a noastră limbă va răsuna peste ele!

Dar în aceste timpuri ale vaporului și electricității, cînd totul să petrece și să face cu grabă mare, — faurii noilor numiri numai atunci să arătau la înălțimea timpului, dacă ne știau da niște numiri și mai scurte și mai frumoase ca cele de azi. Cînd însă ei în loc de *Băița* cea de 5 litere, ușoară și plăcută la scris, îmi dă un nume de 13 litere (*Aranykisbánya!*), cînd în loc de *Cebea* de 5 litere îmi dă un nume de 16 litere, — apoi aștia-s cîrpați, nu-s artiști în fauritul de care s'au apucat! Să vede că n'au prin cele cancelarii de scris destul, le era prea ușor a scrie numele scurte vechi, și nu le trecea destulă cerneală, — acum vor avea!

Noi *Românii* însă vom păstra cu sfințenie în graiu și în scrisul nostru privat, numirile străvechi, căci poruncile de a ne maghiariza numele satelor (ba și a persoanelor!) și a ne maghiariza graiul, — sunt porunci pe hîrtie, — viața însă suntem noi, și noi voim să fim și să ne numim, așa cum am fost și ne-am numit, și noi și satele noastre, din moși-strămoși, în dulcea noastră limbă, ne-călită și nepocită de fauri ne-căliți...

Din Messina.

Despre potopul îngrozitor dela *Messina* și *Regio* s'au mai scos la iveală mulțime de amănunte înfloritoare, din cari dăm și noi încă pe unele:

— Lucrările de mîntuire a celor de printre ruine, s'au umat cu sirguintă. Dar ele erau grozav îngreunate prin miile de jăfuitori ce mișunau printre ruine, pe cari nu-i puteau pustii, că unii din ei, ca să poată jăful, s'au îmbrăcat în haine de soldați și spun că și ei lucrează la mîntuire. Pușcau la ei ca la căni, 4—6 pe zi, și tot nu să lăsau de jaf. La unul au găsit 80 inele de aur și un deget cu un inel prețios. Neputînd scoate inelul, a tăiat degetul dela nenorocitul ce-l purta. Și s'a dovedit, că nu luau numai dela morți, ci și dela vii, răniți, ce să găseau. Niște soldați englezi (de pe corăbii) ce ajută și ei, au prins pe niște bandiți cînd chiar voiau să omoare pe un rănit, ca apoi să-l poată jăful.

— Episcopul din *Messina*, ce să credea mort, — a fost aflat viu: fugise în capela (biserița) de curte, mică dar zidită tare, și care a scăpat, deși în jurul ei să prăbușise totul și îi astupase și ei intrarea, și ieșirea din ea. L'au găsit pe bă-

trînul arhieru îmbrăcat în toate hainele de slujbă, la altar, așteptîndu-și să vede ori înțuitura ori moartea. Cînd au dat de el și el le-a spus că e episcopul, nu l'au crezut, ci credeau că e un nebun.

— Toate orașele din apropiere sunt mai mult niște spitale pentru îngrijirea miilor de schilăviți scoși de printre ruinele orașelor pustiite. Vre-o zece zile corăbiile aduceau mereu sute și mii de bolnavi. Dar din cei aduși încă cu zile, peste jumătate s'au potopit totuși, pentru-că suferiseră răni (cum căzuse o piatră, o grindă ceva pe capul ori mîna lui, și-i făcuse rană grea), și nu le dase nimeni nici un ajutor și așa ranele s'au molipsit, au putrezit, s'au inveninat, — așa că deși i-au scos vii de printre ruine, — au murit totuși după aceea.

— 70 la sută din toți locuitorii acestor orașe, au murit!

— Cutremurul de mare, care a izbit uriașe cătățimi de apă peste țărmi, a mers 4—5000 metri departe pe uscat, răpînd totul cu el. Că ce nalt a fost valul de apă ce a spălat și nimicit tot în calea lui, să vede și de acolo, că printre crăci de arbori înalți s'au găsit cîte-va femei moarte, oprite între crengi, spînzurate de părul lor. Apa le-a luat, le-a înecat, le-a plutit pe acolo pe sus și la tragerea napoi a valului, le-a lăsat acătate pe-acolo!

— Cumplit au suferit cei rămași cu zile printre ruine: lipsiți de hrană și de apă, răniți, au stat 4—5—7 și unii și 10 zile în chinuri cumplite, așteptînd ajutor. Unii au fost aflați îndată, alții abia țirziu de tot. Cîți vor fi murit de lipsă, de frig, de inveninare. S'a aflat, în a zecea zi dela potop, sub niște ruine un măcelar, abia viu, iar lîngă el femeia și doi copii, morți, cari n'au fost zdrobiți de ziduri, ci răniți numai și au murit aci sub ochiul părintelui, în lipsa de hrană și de îngrijire în boală! Și el, nenorocitul, a trebuit să vadă familia murindu-i aci sub ochi!

— Dintre cei scăpați, mulți își pun singuri capăt zilelor. Atita au fost zdrobiți sufletește, că nu mai doresc să trăiască. Și foarte mulți sunt aținși la minte, nebuni, de spaima prin cari au trecut.

— Statul italian dă 320 milioane pentru edificarea de nou a pustitelor orașe, — cari erau orașe mari, neguțătoarești, bogate. Vor plăti-o oamenii în timp de mai mulți ani, ca adaus de dare.

— Cutremure nouă au spăriat lumea zilele trecute și au făcut încă nouă dărîmări în încercatele cetăți. Dar mai slabe.

— Abia acum, după două săptămîni, a început iară ceva viață în *Messina* și *Reggio*. Cîțiva negustori din cei scăpați cu viață, și-au deschis de nou prăvăliile, cîrpite cum s'a putut. Ba și o foaie a început să iasă iară, ea singură, din zecile de foi ce eșeau în oraș.

Puncte de mintuire națională.

E mai presus de ori-ce indolentă, că precum la toate popoarele, așa și la poporul român, pricina dezvoltării și ridicării lui așa încete, e ne-cultura (neștiința).

O însușire a neculturii e și: ne-unirea în treburile de obște! Altă însușire a neculturii e: a face „frumosul“ străinilor răuvoitori! Tot ne-cultura e pricina că fii aceleiași națiuni, nu să iubesc între sine! Omul fără destulă cultură, știință, cade învins amăgirilor de tot felul a celor cu gânduri rele, așa că, chiar și biserica (credința) și naționalitatea, e nevoită să sufere din pricina acestora.

Aceste însușiri, și altele ca acestea, au stăpinit și pe fii popoului român, ba-i stăpinesc până azi, deși ținuta contrariilor răuvoitori, e tot mai provocatoare, nedreaptă, șovinistă și desprețuitoare! Ca urmare, noi ne facem tot mai umili și mai desnădăjduți de viitorul nostru...

Imprejurarea cu școlăle, ne-a împins în o stare de tot desnădăjduită.

Afacerea cu Banca și Fondul cultural, au luat ființă prea târziu, și vor fi prea neînsemnate ca să ne poată ajuta în mod destul de simțitor!

Tinguri, protestări, cari să se audă până la Capul cel încoronat, încă au fost destule. S'au dovedit toate înzadar.

Așa, fără hotăriri de un caracter mai *faptic* ca cele cite s'au făcut până acum, nu vom fi în stare a scăpa din starea slabă în care ne aflăm!

Astfel de hotăriri ar fi următoarele:

1. Ca fii popoului român, ori-și-unde aflători, dela opincă până la Vlădică, să nu mai facă frumos, căciulire, în nici un chip străinilor răuvoitori, să nu să lase amăgiți și intrigați de ei, în semn de jignire pentru nedreptățile ce ni-să fac.

2. Să se alipească de biserica și fca ei școala, tot mai tare, prin jertfe față de ele, ca față de cele mai bune comori ale culturai și naționalismului nostru!

3. Să se arate factice că noi, fii aceleiași națiuni, ne iubim unul pe altul, și nu mai suferim clice răuvoitoare între noi!

4. Să muncim cinstit și să *cruțăm* pe ori-ce formă și pe ori-ce cale, abateri numai față cu școala și biserica, față de cari să fim mai jertfitori ca pentru ori-ce altă!

5. Să mergem cu crățarea până acolo, că și portul de toate zilele să-l preschimbăm în cel românesc popular, domni și doamne, fără osebire! Prin asta s'ar ridica atelierele române, portul național, industria națională!

Privită superficial aceasta schimbare a purtării și a portului, să

pare a arăta necultură, poate chiar semne de nebunie; privită însă din punct de vedere mai înalt, și mai adinc judecată arată tocmai cultură! Pentru-că ele vădesc că:

Te știi prețul pe tine, că ești stăpîn pe tine însuși, fără a vatama pe altul!

Scoți răutatea din străinul acela, silindu-l astfel să te respecte!

Și s'ar dovedi aceea, că fericire egoistă, doritoare de tot binele numai pentru sine, nu este și nu să caută între noi, ci numai ținînd samă și de semenul nostru și drepturile lui!

Că ești în stare a te folosi și de lupta modernă a viitorului, care e cea economică! Dînd mîna toți împreună!

Acesten intrupate, ar fi puncte de mintuire sigură națională!

Dacă Bismarck a reușit a forma împărăția germană puternică de azi prin unirea principatelor despărțite până aci, așa e cu putință să ajungă și poporul român un popor tare și respectat prin *ținerea la olaltă* arătată mai sus! Pentru asta să recere numai cultură, împreună cu voința de cauză!

N. M.

Correspondență.

Petrecere în Bocșa-Montană.

Reuniunea română de cîntări „Doina“ din Vasiova, care are conducător pe zelosul preot Coriolan Ziuac, a arangiat și ast-an a doua zi de Crăciun în sala hotelului „Cerbul de aur“ din Bocșa-Montană, o petrecere populară împreună cu teatru. A fost o zi de mare bucurie pentru comunele Bocșa-Montană și Vasiova.

S'a predat piesa: „O Sîmbătă norocoasă“ piesă populară în 4 acte, lungă și grea, dar foarte frumoasă și plină de învățături folositoare pentru ascultători. Să arată două rele mari cari bintue poporul nostru, adică: beția și proce-sele, împreună cu urmările lor. A fost foarte mișcătoare asupra inimilor, clipă cînd executorul a scos pe Ilie bețivul afară din casă, și i-a vîndut tot pămîntul pentru datorii făcute la jupînul Cobi, pe spir. Piesa a fost jucată tare bine; își era mai mare dragul să vezi flăcăii și fetițele noastre cu cită inimă și pricepere își predau rolurile: mai ales doamna Elena Marian în rolul Sofiei, nevasta bețivului Ilie, pe care îl juca dl Iosif Florea, a jucat desăvîrșit! Nu cu mai puțin succes și-a jucat doamna Maria Mircea, rola ca Anuța soția juratului Adam; toți erau în frumos costum...

A urmat punctul al doilea, concert: Ridicîndu-să cortina, ca din povești ni-să înfățișează înaintea ochilor, ca o cunună strălucită: era

bravul cor dela Vasiova în mîndrul lor port! Un cor mixt de (*) de persoane, care s'a produs cu „Preste deal“ de Vidu, cu solo de tenor (Aurel Novac). „Marș...“ cor mixt, etc. A fost o producțiune bravă și însuflețitoare. Venitul la cassă a fost 415 cor.

P. G.

Producția din Daneș.

Inteligența română din Daneș a arangeat a 4-a zi de Crăciun o frumoasă petrecere împreună cu producțiune teatrală. De mai multe ori s'a jucat în comuna aceasta piese teatrale frumoase și cu succes bun, însă mai frumoasă reușită ca de data asta, nu a avut! S'a jucat „Nepotul răsfațat“ de tineri și tinere inteligente. Au făcut cu toții o impresie bună și plăcută. Cu deosebire sa distins dl P. Constantin care a jucat rolul principal, d-șoara M. Florea și dl C. Medrea. Cu aceasta nu voesc să zic că ceilalți nu și-au jucat bine rolurile, pentru-că fiecare și-a dat silința ca să-l joace și l-au și jucat cit să poate mai corect.

A urmat dialogul „Despre lux“, în care ni-să înfățișează portul bătrînilor nostri din tinerețe, ca mai simplu, mai ieftin și tot odată mai bun, mai trainic decît cel al tinerilor de astăzi, mai costisitor și nu așa trainic. Predare reușită!

Declamația comică „Țiganul la stîină“ de dl Z. Crișan, a fost primită cu aplauze!

După producțiune au urmat jocul așteptat de tineret cu nerăbdare. Coconițele de Sas și cite una de Ungur, stăteau mirate la început, după aceea s'au aruncat și ele în joc și numai așa o rupeau la Ardeleană și Hătăgană. A fost o petrecere însuflețită.

R. A.

Producția din Balșa.

De cîtva ani încoace ne-am obicinuit a vedea în tot anul la sărbătorile Crăciunului, cite o producțiune împreună cu petrecere populară, în Balșa. Și în anul acesta în seara de 28 Decembrie v. 1908, am avut o producțiune teatrală, pusă la cale de stăruitorul învățător D. Giurgiu.

Ajutat încă de învățătorii din apropiere I. Giurgiu din Almașulmic, F. Budoii din Poiana, apoi de d-șoarele: Lucreția Popp din Geogăiu, Eleonora Glodean din Ardeu și Lucreția Robotin din Balșa, a pus la cale o producție destul de reușită.

La astfel de producțiuni nu așteptăm ca să ni-să de ceva deosebit, totuși recunoaștem, că aici s'a făcut tot ce s'a putut, și lăudăm stăruința tutnror persoanelor, cari au dat ajutor la reușita producțiunei.

În deosebi lăudăm stăruința inv. D. Giurgiu, care a dat o seară plăcută publicului din loc, și jur. Mai ales tînăra d-șoară Popp din Ge-

ogăiu, a plăcut mult cu jocul ei de scenă.

Tot începutul e greu zel, și stăruință însă, înlătură multe pedeci. Înaintel deci, le zicem și diletanților dela noi.

T.

Cele mai mari cutremure de pămînt cari au îngropat cetăți și oameni, de vii.

Potopenia dela Messina, care a aruncat în jale întreaga Italie, a făcut pe învățați să numere toate nenorocirile de acest fel, de pe vremuri, despre cari să știe. Și iacă ce să scoate la iveală: Dela anul 79, cînd a izbucnit Vezu-vul în Italia, până la potopul Messinei, 27 de întimplări de acest fel, mari de tot, nimicind cetăți și zeci de mii de oameni, sunt cunoscute mai ales. Printre țările cari au avut pierderi mai mari de acest fel, sunt Italia și Iaponia, încungiurate de mări, avînd sub ele, să vede, în măsură mai mare ca alte țări de pe la țărmi de ape, straturi de materii arzătoare.

Iată nenorocirile mai mari de acest fel:

La anul după Chr.

- 79 Pompei, Herculenum și Stabia, potopite de Vezu-vul, cu 80 de mii de vieți omenești.
- 526 Cutremurul de pămînt de pe coasta Mării-Mediterane, cu 120 de mii de morți și 200 de mii de răniți.
- 1306 Erupția de nou a Vezu-vului, la Neapole, cu 50.000 jertfe.
- 1638 Erupția vulcanului (gurii de foc) Mio-Yama din Iaponia, cu 80 de mii de jertfe.
- 1667 Cutremurul de pămînt din Caucazia, cu 80 mii de morți.
- 1693 Năvălirea mării pe uscat în Sicilia, cu 100 mii morți. Pe sub fundul ei a trecut valul de gazuri, cari au ridicat-o și au vărsat-o peste țermi!
- 1703 Cutremurul de pămînt din Yedo, în Iaponia, cu 200 de mii de morți.
- 1731 Cutremurul de pămînt dela Hsine-o-Hoa, din China, cu 120 de mii morți.
- 1746 Cutremurul de pămînt dela Lima și Calao, din Peru, cu 18 mii de jertfe.
- 1755 Cutremurul de pămînt și năvălirea mării pe uscat la Lisabona, cu 30 mii de morți.
- 1783 Cutremurul de pămînt din Calabria și orașul Messina (tot ceste de acum) cînd le-a mai potopit 40.000 oameni!
- 1797 Erupția vulcanului Laki din Islanda, cu 10 mii de morți.
- 1797 Cutremurul de pămînt din Quito (Equator) cu 40 de mii de morți.
- 1812 Cutremurul de pămînt din Caracas cu 12 mii de morți.
- 1815 Erupția lui Timboro din insulele Sundeii, cu 52 de mii de jertfe.

- 1831 Răsărirea insulei Iulia în mijlocul Mării-Mediterane, în urma unei umflări a fundului mării prin așa o izbucnire vulcanică.
- 1868 Cutremurul de pământ dela Aricupa, din Peru, cu 20 de mii de oameni morți.
- 1883 Erupția vulcanului Kracotua, cu 35 de mii de jertfe.
- 1891 Cutremurul de pământ din Iaponia, cu 100 mii de morți.
- 1893 Cutremurul de pământ din Persia, cu 12 mii de morți.
- 1894 Cutremurul de pământ din Venezuela, cu 10 mii morți
- 1895 Scufundarea insulei Iulia în Marea-Mediterană, după 64 ani dela eșirea din mare. S'a surpat fundul mării sub ea și s'a scufundat iară...
- 1896 Erupția vulcanului Kamaiși, din Iaponia, cu 50 de mii de morți.
- 1898 Năvălirea mării pe uscat în Iaponia, cu 30 mii de morți.
- 1899 Cutremurul de pământ din insula Ceran, cu 4000 morți.
- 1902 Erupția vulcanului Mont-Pelé din Martinica și nimicirea orașului Saint-Pierre, cu 40 de mii de vieți stinse!
- 1905 Cutremurul de pământ din Labora, India, cu 10 mii morți.
- 1908 Cutremurul din Messina, cu 200 de mii de morți.

Abonament

la „Libertatea“

cu „Foia Interesantă“ și „Tovărășia“

deschidem și pe anul 1908, cu prețurile din fruntea foii.

Prețul e: 8 cor. pe an; plugarilor să dă cu preț scăzut la 5 cor. pe an.

Unde să cer mai multe abonamente pe o singură adresă, avînd a-și duce ortacii foile dela cel ce le primește pe toate, — dăm toate trei foile pentru numai 4 cor. 40 fil. de un abonat. Cel-ce le primește are însă să adune banii înainte dela toți pe cel puțin jumătate de an. Pe credit nu să trimit nimănui!

Cei-ce pentru tineret voesc să aibă mai multe „Foi Interesante“ singure, să trimită prețul lor deosebit, cite 1 cor. de una, peste prețul „Libertății“ ce va fi abonat, și-i vor veni cu „Libertatea“ la un loc încă citeva „Foi Interesante“.

Pentru America 2 și jumătate dolari pe an!

Abonații vechi puneți pe colțul cuponului cu care trimiteți banii, numărul abonamentului ce-l vedeți tipărit pe fașia sub care vă vine foia.

Abonații noi dați adresa deplină: scrieți curat numele, ocupațiunea (meseria, plugăria), comuna, posta și în urmă și comitatul!

În timpul

cumpărării de Calendare pe a. 1909! Cumpărați și răspîndiți în popor frumosul „Calendar Național“ al foilor noastre. Prețul lui: 18 cr. Cei-ce cumpără mai multe, îl capătă mai ieftin: până la 10 ex. cu 13 cr. unul, dela 12-15 ex. în sus, cu 11 cr. unul. (Ceiști din urmă își plătesc ei posta la scoaterea pachetului. Cei ce-l plătesc cu 13 cr. le plătim noi posta aici!)

NOUȚĂȚI

Di Dimitrie Sturdza, retras din viața politică. Intîiul ministru al României, dl D. Sturdza, ajuns la adînci bătrînețe, fiind silit de vre-o lună de zile să plece în străinătate, în Franca, să-și vadă de sănătate, — a trimis dela Paris M. Sale Regeului Carol I. o scrisoare, în care îl roagă să-l descarce de sarcina de întîiul ministru, că starea sănătății și adîncă bătrîneță, nu-i lasă putința a o mai purta.

M. Sa Regele Carol a primit cu părere de rău retragerea din viața politică a acestui vechiu bărbat de stat, cu atît mai virtos, că atunci cînd Prințul-Carol a venit întîi în România, pe dl Sturdza l'a aflat deja în ministeriu, era ministru de culte, și de atunci până azi mult și de multe-ori au lucrat împreună, rege și ministru.

Partidul liberal, care conduce azi România, și-a ales de cap nou, în locul dlui Sturdza, pe dl *Ionel I. C. Brătianu*, fiul marelui Ioan Brătianu, pe care apoi și Regele l'a numit de întîiul ministru, în locul dlui Sturdza.

Tifus-ul în Sibiu e în scădere. Să scrie că acum mai sunt „numai“ vre-o 250 bolnavi civili și 100 militari, (din vre-o 800 ce erau). Și în Februar să redeschid școlile.

Pentru frații nenorociți din din Italia, s'a pornit adunare de milă, în toată lumea. Americanii întrec acuși și pe Italiani în ajutorarea cetățitor nenorocite, ca să se zidească de nou. În alte țări asemenea să adună milă din greu.

În Ungaria a dat ministrul Wekerle, cu Metropolitul primat Kolos și cu ministrul Kossuth, rugare prin foi către țară, să adune milă.

Printre Români a pornit „Tribuna“ din Arad colectă, și a adunat până acum peste 500 cor., pe care le va trimite ca dar dela frații Români pentru nenorocii frați Italiani din Sicilia-Calabria.

Inspectorat regesc la Brad. Ministrul școlilor și bisericilor („instrucțiune și culte“), la propunerea celor din Deva, a hotărît a trimite la Brad un ajutor de inspector regesc de școale. Desface adecă inspectoratul din Deva, în două părți centrul în Deva, și „filială“ în Brad. Că, zic că prea le e departe Zarandul și greu de inspecționat din Deva. Iar ochiu maghiarizării cere supraveghere cît mai mare asupra Zarandului, doar-doar impeștrîtează tot mai mult și acest colț atît de românesc de țară.

Dinamită. Un întreprinzător dela minele de cărbuni din Petroșeni, venind într'o seară nainte Crăciunului prin plouă dela lucru, a așezat pe marginea căminului o pa-

troană întreagă de dinamită, ca să se uște, fiindcă era udă de ploie. Apoi să culcă liniștit. Deodată însă o puternică bubuitură trezi pe ai casei și'n clipa următoare, ca pe aripi zbură 'n văzduh coperișul casei de de-asupra capului lor! Celor din casă nu li-s'a întîmplat alta decît unui copilaș i-a dus pielea de pe virful capului — apoi o lădățue de fier cu bani, ce era așezată pe un dulap, să făcu nevăzută. Și acum nu-i dau de urmă! Coperișul răsturnat să scaldă 'n vale într'un riuuleț, iar din casa de mai nainte stau patru păreți ca patru ferești afumate în virful dealului, ca o cetate veche bombordată de turci. C.

Școala pentru economia de casă (școala de menaj), susținută de „Reuniunea femeilor rom. din Sibiu“, deschide la 15 Ian. n. un curs de bucătărie fină. Cursul va dura dela 15 Ianuar până la 15 April. Taxa lunară a acestui curs e de 80 cor. Elevele primesc locuința și întreaga întreținere în internatul școlii. Informațiuni să pot primi dela Dra Tulia Bogdan, Sibiu, strada Baier Nr. 1. În timpul acestui curs școala primește și execută comande pe lingă prețuri convenabile.

Comitetul reuniunii.

Cununie. D-șoara Anuța Ciucurel din Orăștie, și dl Ilariu Vlad, Murăș-Uioara, anunță cununia lor, săvîrșită a 3a zi de Crăciun în biserică gr-or. română din Orăștie. Dorim toată fericirea!

Ucișag de frate în beție. O urită stare vină în foile din Țară: Zilele acestea a fost adus la București un băiat tînăr, Vasile Nicolae de 16 ani, din comuna Retești. Fusese rănit în pîntece cu un foc de revolver. de către fratele mai mare, Stan, cismar. Vasile împreună cu Stan plecaseră în ziua de Crăciun din satul lor, la un sat vecin, unde Stan avea de vîndut niște cisme. În acest sat, după ce vîndu ghețele, Stan să cinsti cu săteanul ce-i cumpărase cismele.

La întoarcere, Stan împreună cu Vasile trebuia să treacă prin o pădure. Cînd au ajuns în pădure Stan, pe care beutura îl amețise, să culcă pe zăpadă și nu vru să mai meargă înainte. Inzadar fratele său mai mic îl rugă să se scoale că să făcea noapte, și va fi sfîșiat de fiarele sălbatece. Stan nu numai că nu mai vru, dar infuriat de stăruința fratelui său, scoase un revolver din buzunar și trăgînd foc, rîni pe fratele său, în foale. Rănitul acum să află la spitalul Filantropia, și nu-i nădejde că va scăpa cu viață. Rodul beției!

Prăbușirea boltel unei biserici. În timpul serviciului divin, în biserică dela Nax (Elveția), bolta s'a prăbușit: a îngropat sub ea 40 de morți și 60 de răniți.

Petrecheri.

— Inteligența din Viștea-inferioară a arangeat producțiune teatrală de Anul-nou în restaurantul „Șandru“. Venitul curat destinat pentru sporirea Bibliotecii populare din loc.

— „Reuniunea sodalilor români din Cluj“ a arangeat o serată presara de Anul-nou în sala cea mare de jos a hotelului „Biasini“.

— „Societatea meseriașilor din Blaj“ a arangeat producțiune teatrală împreună cu cîntări, a treia zi de Crăciun în sala otelului „Univers“.

— „Inteligența română din Dobra“ a arangeat a 3 zi de Crăciun reprezentație teatrală în hotelul „La Husariu“ în favorul bisericii române gr-or. din loc.

S'au jucat piesele: Un om a la minute“ și „Gelozie pentru Gelozie“, prin dnii Toma Roșu, Alexe Odor, Vas. Șerban, Nic. Turcu, dna Mari-oara Odor, și dșoarele Letiția Leșcan și Virginia Morar.

LUMEA DAMELOR NU FOLOSEȘTE alife unsuroasă sau crême, ci numai **Cristalin**, o massă de cristal extras din plante, care face pielea frumoasă și orbitor de albă, îndepărtează pistruele, jubrițele și petele de ficat, netezește crețele și recîștigă tineretă feței. Să capătă peste tot locul. Reprezentantă pentru Ungaria în: Budapesta, Baross u. 91. O cutie de probă 50 fil., cutie de sticlă 3 cor. Săpun de Cristalin 1 cor. Pudră de cristal 1 cor. Expediție zilnică. I. (249) 3-10

Umblă cu bombe de dinamită, ca noi, cu țigarea... În ajunul Crăciunului a avut loc la Petersburg o întîmplare ciudată. La cafeneaua Centrală a intrat un tînăr, care părea a fi student, s'a așezat liniștit la masă, a cerut un ceai. Până să se întoarcă chelnerul, el și-a așezat pachetul ce-l avea în mână, pe masă, și s'a dus să-și strîngă citeva foi de cetit. În vremea asta chelnerul i-a adus ceaiul, dar din nebagare de seamă a atins pachetul de pe masă, care căzînd, a explodat (a luat foc spîrgîndu-să cu un tunet puternic), zdrobind tot în jurul lui! În pachet fusese o bombă de dinamită. Chelnerul s'a prefăcut în bucăți. În cafenea s'a ivit o spaimă grozavă, așa că tînărul a putut să piară nevăzut.

Să vede că era nu tiner din societatea anarhiștilor, care avea chemare să ducă, ca „dar de Crăciun“, acea bombă știe Dzeu cărui domn puternic rus. Unii cred că era trimis chiar la Curte, că întîmplarea nu s'a petrecut departe de palatul împărătesc.

Așa-s de hotărîți acei oameni în a pune capăt stăpînirii apăsătoare a lor, — că umblă cu bombele de dinamită, acuș ca noi cu țigare în mână. Și unde își întîlnește pe cel luat la țintă, fi dă fitil!..

Preseara de Anul-Nou la Orăștie a fost sărbată prin o reușită convenire socială în cafeneaua dela Central, care s'a umplut de lume românească. Secția industrială a „Reun econ.“, a pregătit și o producție cu cântări și declarații, cari au reușit aievea bine, procurând publicului plăcere și haz. Trebuie să aducem cuvinte de laudă conducerii Secției meseriașilor noștri, că știe atrage puteri bune întru ajutorul prestațiunilor secției și face ca publicul nostru să meargă cu tot mai multă încredere la producțiile meseriașilor. Presara de de Anul-nou a fost o sară din cele cu care Secția și toți debutanții, au cuvînt a să mândri.

La orele 12 dl dir. Lăpădatu a salutat societatea prin o vorbire potrivită, dorind ca în anul nou în care Intrăm, să ducem cu noi și mai multă voință și hotărîre de muncă, întru a ne înălța ca Români!

A urmat joc până în zori.

Mort pe mare. Să scrie din Hamburg, că preotul român Nicolea Șandru, de fel din comuna Geoagiul de sus (Transilvania), ce era denumit ca preot în parochia gr.-or. din Cleveland-Ohio, în timpul călătoriei sale pe mare, a murit pe neașteptate și trupul lui a fost dat mormîntului de valuri, adecă aruncat în mare. El călătorea cu vaporu „America“ al societății de navigațiune Hamburg-America-Linie. Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Abonații noi, cari vreau să capete și Nr. 1 (cel de crăciun) al Voințelor noastre din acest an, — să ne scrie, și-l trimitem până mai este.

In loc de felicitări de Anul-Nou dau pentru biblioteca poporală dela școala din loc:

Dr. Dobo 3 cor., Dr. Deak 5 cor., I. Moța 2 cor., C. Baicu 1 cor., N. N. 1 cor., N. Tenase 1 cor., Ion Lăzăroiu 2 cor., A. Baci 1 cor., Cornel Demeter 3 cor.

Iar pentru Biblioteca meseriașilor români din loc: I. I. Vulcu și dna 10 cor., S. Vlad 1 cor., Adr. Cristea 1 cor.,

Cu suprasolviri la serata de Anul-Nou, și ca răscumpărare a felicitărilor, au mai contribuit pentru aceeași bibliotecă Dnii: Cornel Demeter 4 cor., Ioan I. Lapedat 1 cor., Iuliu Florea 3 cor., Petru Androne 1 cor., I. Bodor 1.25 cor., Petru Merina 1 cor., N. Sponor 1 cor., și câțiva cu sume mai mici. Cassarul și președ. Secției le aduc mulțămîntă și prin asta, și le doresc An-nou fericit!

Eu și-s frate tu-mi ești frate, In amîndoi un suflet bate,

deci te sfătuiesc că numai dela comercianți români să cumperi!

Ca și neamul nostru să înainteze în comerț, neobositul comerciant român F. A. Degan în Fiume (Postafiók nr. 163), a deschis o prăvălie românească în acel port de mare și trimite francat și vămuit în pachete postale de 5 kg cafea fină, tea bună și aromatică, ciocolată gustoasă, sardinie, stafide, mandule, etc., pe cari le importează dela cele mai renumite firme din străinătate și le vinde cu prețuri proverbial de ieftine: Cafea 1

kg. numai cu 2 cor. 40 fil. (1 fl. 20 cr.), care să trece tare, apoi cafea Victoria (sau Loearabaja cum îi zic alții) care e cea mai fină mixtură și foarte căutată.

Tot așa și renumita mixtură de tea „Degan“, care prin aroma bună ce conține e preferită chiar și de străini. O comandă de probă ne va convinge deplin.

Cereți prețurentul că vi-l trimite gratis! În el vom afla multe lucruri frumoase precum și 2 rețete, pentru pregătirea de cafea și tea.

Pentru negustori a tipărit „Prețurent“ deosebite.

Grăbește soră și frate român, a-l cere, căci și dacă nu comanzi, poți învăța mult din el. Te rugăm recomandă-l la cunoscuți, căci în adevăr merită sprijinul nostru! (253) 1-6.

Cap împede, nervi tari, somn sănătos vom avea, și nu o să ne supere dureri de stomac, nici stări nervoase, folosind veritabilul Fluid-Elsa alui Feller. Duzină de probă, franco, 5 cor. — Nu vom cunoaște infundarea la scaun, haemoroide etc. folosind Pilule-Elsa alui Feller pentru mînat. 6 cutii franco 4 cor. Veritabile numai la Eugen V. Feller în Stubica Centrala 119. (comit Zagreb).

POSTA REDACȚIEI

Dlui Mih. Mar. în Phil. Pa., — Am primit. Mulțumim de frumoasele cuvinte ce ni-ați trimis! Anul-Nou cu bine și Dsale și tuturor fraților Români din depărtatele țeri streine!

Dlui G. Br. în K. b. Adreseazăte dlui Maxim Vulcu, în Arad. Acolo știm un atelier mai mare românesc, de felul cum dorești dta.

Dlui N. M. în D. N. Ajutor pentru a te ocupa cu stupăritul, nu știm să capeți de nicăiri. Cu invenția saniei-bicilu te înțelege cu un fabricant s'o iee poate el sub pază și s'o patenteze, făcîndu-te părtaș la ciștig.

G. Cr. în Tisa Altoi la primăvară și-ar putea trimite și Reuniunea Economică dela Orăștie, de vei lua în pachete de cite 50 fire, cum îi vin și ei. Dar nu țile poate mes-teca, ci așa cum vine pachetul deplin, și-l adresează acolo. Scrie cite îți trebuesc și ce fel?

Dsale G. Br. în Silaș. Nu putem umbla alegîndu-ți una din foi și trimițîndu-ți numai două. Abonamentul »Libertății« e 5 cor. ori singură ori cu adausele ei. Dacă Tov. nu te interesează, cinstește-o altui cetitor, care va putea învăța din ea lucruri de folos.

St. Bătr. în T. Varș. Prețul foi fiind 5 cor. pe an, cu cele 2 cor. trimise nu ești plătit pe 1/2 an, ci mai ai de trimis 50 fil. li poți trimite de-odată cu abonamentul pe jumătatea a doua.

Dsale I. P în Gl. cr., Pe cit știm. »Familia Românească« nu mai apare.

Ds. Aur. Mandeal, Porumbac de jos. Foaia și-s'a trimis până la acest număr la adresa dată în America. (Sf. Jos. Mo, B. 452). Acum îți vine la Porumbac.

G. P. V. în Bl. »Gîndiri de toamnă« și celelalte, toate prea slabe.

Jos. Nuțu în Avr. Faptul că odată îți lipsește »Foaia Int«, din »Libertatea«, și la săptămîină îți vine în Lib. cea nouă, e dovadă că cineva îți scoate foia și și-o cetește și și-o dă numai la săptămîină în Lib. cea nouă! Cei de pela cancelarie ori inmanuatorul să-ți spună cum să face asta?

Dsale N. Oprița în Quincy, Ill. S'a făcut precum ai rînduit. Abonament lui N. Tr. în Sebeș, și al Dtale e în ordine, — păharește asemenea și-au făcut slujba. Mulțumiri și de-ți Dzeu tot mai mult!

Dlui H. Jos. în Ol. Lap. Pentru cartea de bucate am trimis 2 cor. la librăria A. Murășanu în Brașov. Că noi n'o avem aci. O vei primi de acolo.

N. Pirv. în M. G. Scriela »Librăria Murășanu« în Brașov, ori N. Ciurcu, tot acolo.

Dsale Mil Chiu în Gurahonț. Cele 4 cor. nu le putem lua ca abonament p e anul întreg, cum scrii, ci mai ai de trimis 1. cor.

Dlui Tr. V. Mot. în V. După ce noua lege pentru regularea congruei e deja pe masa dietei și în scurtă vreme va fi votată, — desbaterea chestiei cum ai propus'o dta în conf. preoțească, e superfluă.

Copii întărcați,

Ingrabă să Ingrășă, să întăresc și capătă culoare rumenă, dacă iau nutremîntul Emulzia lui SCOTT.

Copiiilor le place și mistue ușor.

Emulzia lui SCOTT.

Medicii și moașele de pe tot rotundul pămîntului ne întrerupt recomandă:

La cumpărarea medicinei Emulzio, vă rugăm să fiți cu atențiune la marca de scutire SCOTT — pescarul.

Emulziunea-Scott

de oare-ce cunosc. a cele strălucite succese cari au urmat după folosirea Emulziei lui SCOTT.

Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

Să capătă în toate farmaciile. (178) 18-28

Anunț de vînzare.

Președintete foștilor iobagi din Petros, cercul Puiului, anunță că de pe un teritor de aproape 761 de jugăre catastrale din muntele Petrosului, cu concesiunea înaltului Ministru de agricultură, Nr. 24255/905 și 58614/907, circa cam 181.900 m. □ de fag să vînd în licitațiune publică la 4 Februarie st. n. 1909 în Petros, la casa comunală.

Prețul de strigare e 47.900 cor. Condițiunile de licitare și contractare, să pot vedea mai amănunțit la primăria comunală în Petros, la oficiul silvanal din Deva și la tutoratul cercual silvanal (erdögondnokság) din Petroșeni. (250) 2-4.

Stefan Miclaus,

președintele foștilor iobagi din Petros. (Petrosz, u. p. Nagybar, Hunyad m.)

„Geogeană“ institut de credit și econ. soaietate pe acții în GEOAGIU — (Algyogy).

Primește depuneri spre fructificare:

Cu 4 1/2%, dacă anunțul e scurt. Intr'ucit permite starea cassei, aceste să replătesc și fără anunț;

Cu 5%, dacă sumele sunt cel puțin de 500 cor. și terminul de anunț 15 zile.

Cu 5 1/2%, dacă să depun sume de 1000—2000 cor. cel puțin pe an, cu anunț statutar.

Sume mai mari, după învoeli speciale.

Depuneri de-ale corporațiunilor culturale să retri-buiesc cu 6%.

Darea de interese o plătește institutul.

Interesele să capitalizează de două-ori pe an: în 30 Iunie și 31 Dec.

Depuneri și ridicări să pot face și prin postă, ori prin mandate de cec. De asemenea punem la dispoziția celor doritori casete de economizare.

1-12 (256)

Directiunea.

I'd dăm sfatul să folosiți la reumă, durere de oase, junghieri, durere de oase, sele, de cap, de mușchii, de spinare, nervozitate, paralisă, scrintituri, influențat, tremurat, etc. Fluidul veritabil! Duzină de probă (12 sticle). 5 coroane.

La neregularitatea scaunului, conturbare la migrali, gazuri, stare de frig, folosesc admirabil pilulele purgative Elsa-Rhabarber ale lui Feller; 6 cutii franco 4 coroane. A să comanda dela Eugen V. Feller, în Stubica (comit. Agram) Centrala nr. 119. (195) 14-

Lóc de casă, de vîndut.

Casa de sub Nr. 408 din strada Prund în Orăștie, stînd din 5 odăi, cugnă, cămară, grajd, șopron și grădină mare, — e de vîndut ieftin, din mână liberă.

A să cere lămuriri la:

(265) 1-3 Dna Roza Zudor în Orăștie, piața mare.

3 Mașini de trierat

anume: Una din „Fabrica trenurilor de stat reg. ung.“, 8 PH. (putere de 8 cai); alte dela „Clayton & Schutleworth“, 8. PH.; și alta dela „Marsal & Sonhs“ 8. PH., — toate în stare bună,

sunt de vînzare!

A să adresa la: (263) 1-3

Dimitrie Cenădean

în Pécska Nr. 1116 (Arad m.)

Casă de vîndut

În Sebeșul săsesc (Szászsebes) strada Petrifalău nr. 10. cu drept de crîsmă în colțul alor 3 străzi și în Strada parcului nr. 8., se vinde din mână liberă cu preț convenabil.

A se adresa la

Karl Balreich sen.

(259) 1-3 în Szászsebes.

„Progresul“, institut de credit și economii, societate pe acții în Maros-Illye.

Convocare.

Domnii acționari ai »PROGRESUL«-ui institut de credit și de economii, societate pe acții în Maros-illy—Ilia-Murășană, să convoacă prin aceasta în sensul statutelor, la a

II-a adunare generală ordinară,

care să va ținea în 7 Februarie st. n. a. e., la oarele 2 p. m., în localul institutului cu următoarea

Ordine de zi:

1. Deschiderea adunării;
2. Raportul direcțiunii, bilanțul anual și raportul comitetului de supraveghiere;
3. Stabilirea bilanțului, împărțirea profitului curat și votarea absolutului;
4. Alegerea unui membru în comitetul de supraveghiere, devenit vacant prin abdicare, și alegerea membrilor în comitetul de supraveghiere în locurile, cari eventual vor mai deveni vacante.
5. Alegerea bărbaților de încredere, externi;

6. Fixarea marcelor de prezență a direcțiunii și a comitetului de supraveghiere, pe anul 1909;
7. Alegerea directorului executiv;
8. Alegerea iurisconsultului;
9. Aprobarea regulamentului Intern de serviciu, proiectat și prezentat de direcțiune;
10. Eventuale propuneri intrate conform §-ului 29, litera g, din statute.

Domnii acționari, cari doresc a lua parte la această adunare fie în persoană, fie prin plenipotențiați, au a depune acțiunile și documentele de plenipotențiere la cassa institutului, cel mai târziu până la 6 Februarie st. n. a. e., ori la cassele institutelor »ALBINA« din Sibiu, »ARDELEANA« din Orăștie »CASSA DE PĂSTRARE« din Seliște, ori în fine la cassa dlui avocat Dr. Eugen Rozvány din Oradea-mare, cel mai târziu până la 2 Februarie st. n. a. e.

Marosillye—Ilia-Murășană, la 11 Ianuarie 1909.

Direcțiunea.

Active.
Vagyon.—Activa.

Bilanț pe 1908 — Mérleg-számla 1908. évre. — Bilanz pro 1908.

Pasive.
Teher.—Passiva.

	K	fl.		K	fl.
Cassa — Pénztári készlet — Cassa	3.483	99	Capital societar — Alaptőke — Actienkapital	120.000	—
Cambii — Váltók — Wechsel	302.546	—	Fond de rezervă — Tartalékalap — Reservefond	3.272	50
Cambii cu acop. hipot. — Jelzálogilag biztosított váltók — Wechsel mit Hypothekarsicherung	152.450	—	Dep. spre fructific. — Betétek — Spareinlagen	110.801	80
Cont-Curent — Folyó-számla — Conto-Courent	9.423	33	Depozit — Letétek — Depositén	10.571	32
Spese de fondare — Alapítási költségek — Gründungskosten . . . . . K 1.048.—			Reescont — Visszleszámitolás — Reescompt	258.782	—
după amortizare — leirás után — abzüglich der Abschreibung . . . . . K 262.—		786	Dividendă neridicată — Fel nem vett osztalék — Nicht behobene Dividenden	205	30
Mobilier — Felszerelés — Mobiliar . . . . . K 2.303'22			Interese transitoare — Átmeneti kamatok — Transitorische-Zinsen	9.878	75
după amort. de 10% — 10% leirás után — abzüglich der 10% Abschreib . . . . . K 230'32		2.072	Profit curat — Tiszta nyereség — Reingewinn	16.429	12
Efecte (acții) — Értékpapírok (részvények) — Effekten (actien)		360			
Anticipațiuni — Előlegek — Vorschüsse		170			
Realități — Ingatlanok — Immobilien		55.822			
Inter. transit. la reescont — Átmeneti visszleszámitolási kam. — Transit. Reescompt-Zinsen		2.825			
	529.940	79		529.940	79

Spese.
Kiadás.—Soll.

Ctut Profit și Perderi. — Nyereség- és veszteség-számla. — Gewinn- u. Verlust-Conto.

Venite.
Bevétel.—Haben.

	K	fl.		K	fl.
Interese: — Kamatok: — Zinsen:			Interese: — Kamatok: — Zinsen:		
după depuneri — betétek után — für Spareinlagen	5.873	68	dela cambii — váltók után — nach Wechsel	28.878	96
după cambii reescontate — Visszleszámitolt váltók — für Reescompte	9.283	90	dela cambii cu acop. hip. — jelzálogilag bizt. váltók után — nach Wechsel mit Hipot. Darlehen	8.074	54
Salare — Fizetések — Gehalte	3.319	—	dela conturi curente — folyó-számlák után — nach Conto-Courent	298	03
Bani de cvartir — Lakpénz — Quartirgeld	360	—	Proviziuni — Jutalékok — Provisionen	4.714	26
Spese — Költségek — Spesen	1.309	19			
Porto — Postabér — Porto	221	67			
Chirie — Házbér — Hauszins	440	—			
Dare directă — Egyenes adó — Directe Steuer	2.939	54			
de 10% la interesé după depuneri — 10% betéti kamatok után — 10% Spareinlags-Zinsen	587	37			
Marce de prez. — Jelenléti díjak — Präsenz-Marken	710	—			
Amortizări — Leirások — Abschreibungen	492	32			
Profit curat — Tiszta nyereség — Reingewinn	16.429	12			
	41.965	79		41.965	79

Maros-illye—Ilia-Murășană, la 31 Decembrie 1908.

Dr. Stefan Rozvány m. p.,
director executiv. — vezérigazgató.

Stefan Chiriloviciu m. p.,
dir. exec. subst. — h. vezérigazgató.

N. Iuga m. p.,
cassar. — pénztárnok.

George Cărăbașiu m. p.,
contabil. — könyvelő.

DIRECȚIUNEA:

IGAZGATÓSÁG:

G. Oprea m. p. Aron Ungur m. p. L. Vraciu m. p. Iosif Criste m. p.

I. Oprean m. p. N. Iuga m. p. Dr. St. Rozvány m. p. A. Muntean m. p.

Subsemnatul comitet am examinat conturile prezente și le-am aflat în deplină regulă și în conzonanță cu registrele institutului.

Alulirott felügyelőbizottság jelen számlákat felülvizsgáltuk és teljes rendben és az intézet könyveivel megegyezőnek találtuk.
11 Ianuarie 1909.

Comitetul de supraveghiere:
Marosillye—Ilia-Murășană,

Felügyelőbizottság:

Dr. Laurențiu Petric m. p., președinte.

Aurelian Oprean m. p.

Nicolae Macrea m. p.

George Furdui m. p.

